CLIL DA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH

Tojiboyeva Shaxnozabonu

Annotatsiya: Ushbu maqolada CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodikasining mustaqil fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rib chiqadi. CLIL yondashuvi o'quvchilarga yangi bilimlarni til orqali o'rganish imkonini berib, ularning tanqidiy fikrlash, muloqot va ijodkorlik ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Maqola davomida CLIL metodikasining mohiyati, mustaqil fikrlashni rivojlantirish usullari va o'quvchilarning shaxsiy tajribalaridan qanday foydalanish mumkinligi haqida so'z boradi. Natijada, CLIL yondashuvining zamonaviy ta'lim tizimida muhim o'rin egallashi va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishdagi roli ta'kidlanadi.

Ka’lit so’zlar: integratsiya, mustaqil fikrlash, muloqot, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, o'qitish metodikasi, o'quv jarayoni, interaktivlik, til o'rganish, kontekstual o'qitish.

РАЗВИТИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ В РАМКАХ CLIL.

Аннотация: В данной статье рассматривается важность методологии CLIL (интегрированное обучение содержанию и языку) в развитии самостоятельного мышления. Подход CLIL позволяет учащимся усваивать новые знания посредством языка, помогая им улучшить навыки критического мышления, общения и творчества. В статье обсуждается сущность методологии CLIL, методы развития самостоятельного мышления и способы использования личного опыта учащихся. В результате подчеркивается важное место подхода CLIL в современной системе образования и его роль в развитии навыков самостоятельного мышления.

Ключевые слова: интеграция, самостоятельное мышление, общение,

критическое мышление, творчество, методика преподавания, учебный процесс, интерактивность, изучение языка, контекстное обучение.

DEVELOPING INDEPENDENT THINKING IN CLIL

Abstract: This article examines the importance of the CLIL (Content and Language Integrated Learning) methodology in developing independent thinking. The CLIL approach allows students to learn new knowledge through language, helping them to improve their critical thinking, communication and creativity skills. The article discusses the essence of the CLIL methodology, methods for developing independent thinking, and how students' personal experiences can be used. As a result, the important place of the CLIL approach in the modern education system and its role in developing independent thinking skills are emphasized.

Keywords: integration, independent thinking, communication, critical thinking, creativity, teaching methodology, learning process, interactivity, language learning, contextual learning.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayonida yangi yondashuvlar va metodologiyalar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu jarayonda CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodikasi alohida o'rin tutadi. CLIL, ya'ni mazmun va tilni birlashtirilgan o'qitish, o'quvchilarga yangi bilimlarni til orqali o'rganish imkonini beradi. Bu esa mustaqil fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu esse CLIL metodikasining mustaqil fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rib chiqadi.

CLIL metodikasi, asosan, ikki asosiy komponentga ega: mazmun (content) va til (language). O'quvchilar bir vaqtning o'zida yangi bilimlarni o'zlashtirish bilan birga, til ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Bu yondashuv o'quvchilarga darsda faqatgina tilni o'rganish emas, balki uni amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Misol

uchun, geografiya darsida ingliz tilida yangi atamalarni o'rganish orqali o'quvchilar nafaqat geografik bilimlarga ega bo'lishadi, balki ingliz tilidagi muloqot ko'nikmalarini ham oshiradilar.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Mamlakatimizda kadrlar tayyorlash milliy dasturini bosqichma-bosqich va muvaffaqiyatli amalga oshirish ko‘p jihatdan o‘qituvchi faoliyati. uning kasbiy nufuzini oshirish bilan bog‘liqdir. Shunday ekan, sog‘lom va har tomonlama barkamol avlodni yetishtirish uzluksiz ta’lim tizimida mehnat qilayotgan pedagogning saviyasiga, tayyorgarligiga va fidoyiligiga, uning yosh avlodni o‘qitish va tarbiyalash ishiga bo‘lgan munosabatiga bog'liqdir. O‘qituvchi jamiyatning ijtimoiy topshirig‘ini bajaradi, har tomonlama yetuk mutaxassislarni tayyorlashda o‘qituvchi muayyan ijtimoiy-siyosiy, pedagogik va shaxsiy talablarga javob berishi lozim. Shunday ekan, o‘qituvchi mustaqillik g‘oyasiga e’tiqodli, har tomonlama rivojlangan ilmiy tafakkurga ega, kasbiga tegishli ma’lumoti bor, ya’ni o‘z fanining chuqur bilimdoni, pedagogik muloqot ustasi, pedagogik-psixologik va uslubiy bilim hamda malakalarni egallagan bo‘lishi hamda turli pedagogik vazifalarni tezda yechishi, vaziyatlarni sezishi, o‘rganishi va baholay olishi kerak. U pedagogik ta’sir ko‘rsatishning eng maqbul usul va vositalarini tanlay oLish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi lozim.

Ilm-fan, texnika, ishlab chiqarish va texnologiya sohalarining mavjud taraqqiyoti zamonaviy jamiyat qoyofasini belgilab bermoqda. Zamonaviy jamiyatning eng muhim xarakterli jihati uning barcha sohalarida globallashuvning ko‘zga tashlanayotganidir. Globallashuv o‘z-o‘zidan tezkor harakatlanish, zarur axborotlarni zudlik bilan qo‘lga kiritish, qayta ishlash va amaliyotga samarali tadbiq qilishni taqozo etadi.

Bugungi shiddatli davr har bir insondan bolalik chog‘idan boshlab qunt bilan o‘qish, ilm va hunar o‘rganishni talab etmoqda. Ana shu talab asosida

mamlakatimizda o‘ziga xos ta’lim tizimi yaratildi: “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi” qabul qilindi. Ularda ta’limning boshqa sohalari qatori ona tili ta’limiga ham alohida o‘rin ajratilgan.

CLIL metodikasi mustaqil fikrlashni rivojlantirishda bir qancha usullarni taklif etadi. Birinchidan, o'quvchilar muammolarni hal qilish jarayonida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, o'quvchilar biror mavzu bo'yicha loyiha tayyorlashda muammolarni aniqlashlari va ularni hal etish yo'llarini izlashlari kerak bo'ladi. Bu jarayon ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshiradi.

Ikkinchidan, CLIL darslarida guruh ishlari va muhokamalar o'tkazish orqali o'quvchilar bir-birlarining fikrlarini tinglash va baholash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiribgina qolmay, balki mustaqil fikrlashga ham turtki beradi. O'quvchilar o'z fikrlarini ifodalash va boshqalarning fikrlarini qabul qilish orqali yanada kengroq qarashlarga ega bo'lishadi.

Uchinchidan, CLIL metodikasi orqali o'quvchilar o'zlarining shaxsiy tajribalaridan foydalanib, yangi bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini yanada kuchaytiradi. O'quvchilar o'zlariga qiziq bo'lgan mavzularni tanlab, ularga oid tadqiqotlar olib borishlari mumkin. Bu jarayon ularning ijodkorligini oshirib, mustaqil fikrlashga turtki beradi.

Madaniyatlararo kompetentsiya tobora o‘zaro bog‘liq bo‘lib borayotgan jamiyatda muhim ahamiyat kasb etdi. CLIL tufayli talabalar turli til va madaniy qarashlar bilan tanishadilar. Talabalar til bilan bog‘liq madaniyat va aqliy jarayonlar to‘g‘risida bilimlarni undagi mavzularni o‘rganish orqali olishadi. Bunday tanishish madaniy farqlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi va o‘quvchilarning madaniyatlararo o‘zaro munosabatlarda harakat qilish qobiliyatini oshiradi.

Madaniyatlararo kompetentsiya Madaniyatlararo kompetentsiya tobora o‘zaro bog‘liq bo‘lib borayotgan jamiyatda muhim ahamiyat kasb etdi. CLIL tufayli talabalar turli til va madaniy qarashlar bilan tanishadilar. Talabalar til bilan bog‘liq madaniyat va aqliy jarayonlar to‘g‘risida bilimlarni undagi mavzularni o‘rganish orqali olishadi. Bunday tanishish madaniy farqlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi va o‘quvchilarning madaniyatlararo o‘zaro munosabatlarda harakat qilish qobiliyatini oshiradi. Bundan tashqari, CLIL fanlararo aloqalarni rag‘batlantiradi. Ingliz tilini o‘rganuvchilar ko‘plab fanlar bilan o‘zaro aloqada bo‘lganligi sababli, ular boshqa fanlardan olingan bilimlar qanday bog‘liqligini tushunishni boshlaydilar. Ta'limga bunday yaxlit yondashuv bilim va ko‘nikmalarni bir muhitdan ikkinchisiga o‘tkazishni osonlashtiradi, dunyoni yanada to‘liq va integratsiyalashgan tushunishga yordam beradi. 2006 yilda chop etilgan CLIL hisobotida Yevropa komissiyasi talabalarga til va madaniy kompetentsiyalarini yaxshilashga va dunyoning samarali fuqarolari bo‘lishga yordam beradigan ushbu yondashuvning muhimligini ta'kidladi.

Oddiy tilni o‘rgatishdan tashqari, CLIL uzoq muddatli o‘rganish va akademik yutuqlar uchun zarur bo‘lgan kognitiv qobiliyatlarni rivojlantiradi. Chet tilidagi kontent bilan o‘zaro aloqada analitik qobiliyat, muammolarni hal qilish qobiliyati va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradigan yuqori darajadagi fikrlash jarayonlari talab qilinadi. Olimlarning ma'lumotlariga ko‘ra, CLIL-dan foydalanadigan talabalar ko‘pincha kognitiv moslashuvchanlikni oshiradilar, chunki ular turli mavzular bo‘yicha turli lingvistik va kognitiv talablarga moslasha oladilar. Talabalar ingliz tilidan foydalangan holda turli sohalardagi qiyin tushunchalarga duch kelganda, ko‘plab manbalardan olingan ma’lumotlarni dekodlashlari, tahlil qilishlari va sintez qilishlari kerak. Ushbu kognitiv o‘zaro ta’sir orqali ular materialni chuqurroq tushunishadi, bu esa ularning bilim qobiliyatlarini yaxshilaydi. Mart (mart, 2002) shuni aniqladiki, CLIL

mashg‘ulotlari fanlararo bo‘lganligi sababli, talabalar tanqidiy fikrlash va murakkab kognitiv qobiliyatlarni talab qiladigan vazifalarni yaxshiroq bajaradilar.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, CLIL metodi ta’lim jarayonini boyitadi, til va mazmun o‘rtasidagi bog‘lanishni kuchaytiradi. Biroq, uning samarali qo‘llanishi uchun o‘qituvchilar va ta’lim muassasalari tomonidan tayyorgarlik, resurslar va metodologiyalarga e'tibor berilishi zarur. CLIL metodikasi ta'lim jarayonida til va mazmunni birlashtirib, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar yangi bilimlarni o'zlashtirish bilan birga, tanqidiy fikrlash, muloqot va ijodkorlik ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Shu sababli, CLIL yondashuvi zamonaviy ta'lim tizimida keng qo'llanilishi zarur. Mustaqil fikrlash esa nafaqat ta'lim jarayonida, balki hayotning barcha jabhalarida muvaffaqiyatga erishish uchun zaruriy ko'nikmadir.

FOYDALNILGAN ADABIYOTLAR

1. Jurayeva, M. T. K. (2022). Some opinions about social forms in teaching German. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences, 2(5-2), 372–376.
2. Mastura, J. (2023). Medicine of ancient Asian peoples. European Journal of Interdisciplinary Research and Development, 16, 405–411.
3. Жўраева, М. (2020). Немис тилини ўқитишда ижтимоий шакллардан фойдаланиш. Science and Education, 1(2), 520–526.
4. Mastura, J. (2023). Brief historical background of Latin. O‘zbekiston Fanlararo Innovatsiyalar va Ilmiy Tadqiqotlar Jurnali, 2(20), 471–473.
5. Mastura, J. R. (2022). The use of social forms in improving the effectiveness of the lesson. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 9, 118–122.
6. Yo‘lchiyev, Q., & Meliqo‘ziyeva, G. (2023). Mark Tven asarlari va ularda nutq shakllarining qo‘llanilish uslubi. Ekonomika i Sotsium, (5-1)(108), 196–198.

7. Melikuzieva, G. (2024). The adventures of Tom Sawyer: Forms of monologic speech. Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 3(1), 673–677.

8. Meliqo‘ziyeva, G. A. Q. (2022). “Tom Soyarning sarguzashtlari” romanida monologik nutq shakllari. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences, 2(10), 451–454.